

Врз основа на член 27 став (1) од Законот за здравствената заштита („Службен весник на Република Македонија“ број 43/12, 145/12 и 87/13), министерот за здравство донесе

У П А Т С Т В О
ЗА ПРАКТИКУВАЊЕ НА МЕДИЦИНА ЗАСНОВАНА НА ДОКАЗИ
ПРИ ГАСТРОСКОПИЈА

Член 1

Со ова упатство се пропишува приод кон индикациите, подготовката и наодите при гастроскопија.

Член 2

Начинот на индицирање, подготовка и значајност на наодите на гастроскопија е даден во прилог, кој е составен дел на ова упатство.

Член 3

Здравствените работници и здравствените соработници ја вршат здравствената дејност на индицирање, подготовка и проценка на наодите при гастроскопија по правило согласно ова упатство.

По исклучок од став 1 на овој член, во поединечни случаи по оценка на докторот може да се отстапи од одредбите на ова упатство, со соодветно писмено образложение за причините и потребата за отстапување и со проценка за натамошниот тек на постапката, при што од страна на докторот тоа соодветно се документира во писмена форма во медицинското досие на пациентот.

Член 4

Ова упатство влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 07-9009/2
30 ноември 2013 година
Скопје

МИНИСТЕР
Никола Тодоров

ГАСТРОСКОПИЈА

МЗД Упатство
7.12.2009

- Основни податоци
- Индикации за гастроскопија
- Кога гастроскопија најчесто не се индицира
- Подготовки за испитувањето и нега по прегледот
- Ендоскопски наоди од значење
- Контраиндикации и компликации
- Поврзани извори

ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ

- Значењето на гастроскопијата како испитување на горнодигестивниот тракт е намалено заради намалената појава на рекурентни пептички улцерации, предизвикани од *Helicobacter pylori* инфекција, како и намалената инциденца на желудечен карцином.
- Испитувањето е непријатно за пациентот и затоа треба внимателно и индивидуално да се разгледа индикацијата за гастроскопија.
- Пред да го упатите пациентот на гастроскопија, видете ги хистолошките наоди од предходните гастроскопии. Доколку хистологијата од желудникот и десцендентниот дуоденум била нормална, не се веројатни : *Helicobacter pylori* инфекција, пептички улкус, желудечен карцином и целијакија.
- Гастроскопијата е индицирана кај пациент со алармирачки симптоми и анамнеза, како и кај пациенти со диспепсија кои се над 55- годишна возраст.

ИНДИКАЦИИ ЗА ГАСТРОСКОПИЈА

Гастроскопијата како дијагностичка инвестиција

- Алармирачки симптоми или анамнеза на пациентот
  - Повторувачки повраќања или хематемеза.
  - Тешкотии и болка при голтањето.
  - Мелена.
  - Значаен губиток на телесната тежина.
  - Железо дефицитна анемија (колоноскопијата се изведува прва доколку пациентот нема горнодигестивни симптоми).
  - Честа употреба на нестероидни антиинфламаторни лекови (НСАИЛ –и).
  - Историја за пептичка улцерација неасоцирана со *Helicobacter pylori* инфекција.
  - Други ризик фактори за болест на горнодигестивниот тракт: обилна употреба на алкохол, Крнова болест, член на фамилија болен од карцином.
- Диспепсија кај пациенти над 55- годишна возраст.
- Кај пациенти под 55 години screening за *Helicobacter* со уреа издивен тест или тест со антителиа и третманот на *Helicobacter*-позитивните пациенти пред гастроскопија е доволна и безбедна терапевтска алтернатива (ннд-А).

- Кај пациенти со функционална диспепсија, ерадикацијата на *Helicobacter* има лимитиран ефект на симптомите на диспепсија (ннд-А), но се постигнува бенефит во лекувањето на пептичката улкусна болест асоцирана со *Helicobacter* инфекција.
- Доколку *Helicobacter* тестот е негативен, се спроведува 4- неделна терапија со инхибитори на протонска пумпа. Гастроскопија се изведува кога симптомите перзистираат по спроведената терапија и доколку испитувањето не е предходно направено.
- Постојани симптоми кои сугерираат рефлуксна болест.
- Градна болка од непозната етиологија.
- Акутно горнодигестивно крвавење. Прегледот треба да се изврши во рамките на 24 часа.
- Сомение за целијакија.

Гастроскопија во следењето на болеста (follow up)

- Следење кај Баретов езофагус.
- Следење на заздравувањето на езофагеални, желудечни улцерации или улцерации на анастомози.
- Следење на заздравувањето кај тежок езофагитис.
- Следење на аденоматозни полипи или карциноид на желудникот.
- Следење на диспластични промени на желудникот.
- Контрола на ефектот на безглутенска исхрана кај целијакија, доколку тестот со антитела е позитивен.

Гастроскопски процедури

- Полипектомија.
- Третман на горнодигестивно крвавење и рекрвавење.
- Склеротерапија и лигација на варикозни вени.
- Дилатација на стриктури.
- Аблација на езофагеални тумори.
- Стентирање.
- Перкутана ендоскопска гастростома.

Состојби каде најчесто не е индицирана гастроскопија

- Доколку не е потребна, гастроскопијата треба да се избегнува. Следниве состојби не исполнуваат критериуми за гастроскопско испитување:
  - Лесни симптоми кои наликуваат на гастроезофагеален рефлукс и симптоми кои реагираат на промена на животните навики или на лесна медикаментозна терапија.
  - Диспепсија кај пациенти кои се помлади од 55 години, каде симптомите се лекуваат со 2-4 неделен третман, освен ако пациентот има алармни симптоми, а не прима НСАИЛ-и.
  - Диспептични симптоми кај гастроскопирани пациенти со нормален ендоскопски наод.
- Симптоми кои сугерираат лактозна интолеранција пред третманот со диета без млеко.
- Симптоми кои сугерираат ИЦС (иритабилен цревен синдром), како што се абдоминална болка, дистензија, повремени пролив и запек.

БИОПСИИ

- Биопсиите се корисни во дијагностиката: гастритис, *Helicobacter* инфекција, сомнение за можна малигнизација на улцеративна лезија, целијакија и кардијаза може да се потврдат (дијагностицираат) или исклучат со помош на биопсија.

ПОДГОТОВКИ ЗА ГАСТРОСКОПИЈА И СЛЕДЕЊЕ ПО НЕА

- Пациентот не треба да консумира храна по 20 часот дента пред прегледот или минимум 6 часа пред прегледот.
- Сукралфат, антациди (кои се апсорбираат на гастричната лигавица) и лекови кои го забавуваат празнењето на желудникот не треба да се консумираат 1-2 дена пред прегледот. Други лекови може да се земаат.
- По извршениот преглед, пациентот треба да консумира ладна, мека храна. Ако е користен локален анестетик при прегледот, пациентот не треба да пие, ниту да внесува храна првите 1-2 часа, поради опасност од аспирација.

ЗНАЧАЈНИ ГАСТРОСКОПСКИ НАОДИ

Езофагус

- Ерозивни проени (се препорачува Los Angeles класификацијата).
- Стриктуре, улцерации, тумори.
- Баретов езофагус (сквамозниот епител е заменет со метапластичен цилиндричен епител најмалку 3 цм над зоната на јункција: потребно е ендоскопско следење заради зголемениот ризик од карцином).

Желудник

- Ретенција.
- Улцерација (голема, со недефинирани граници, нодуларна база сугерира малигнизација). Потребна е гастроскопија и биопсии по третманот.
- Тумор, аденом.
- Крвавечка лезија (можна е коагулација при ендоскопија).
- Јасна атрофија.
  - Атрофичен гастритис на корпусот на желудникот може да предизвика витамин B₁₂ дефицит; одредете ја серумската концентрација на витаминот.
  - Атрофичниот гастритис до подреден степен го зголемува ризикот за карцином на желудникот. Не е потребно гастроскопско следење кај пациенти со атрофичен гастритис без симптоми, но кај оние со симптоми, гастроскопијата треба да се повторува редовно.

Дуоденум

- Улцерација (не асоцирана со ризик за карцином).
- Ерозивно променет или деформиран булбус (сугерира ризик за дуоденална улцерација).
- Хистолошки наод за булбитис (сугерира ризик од дуоденална улцерација).
- Хистолошки наод за атрофија на цревните ресички (потврдува целијакија).
- Цардија.

ГАСТРОСКОПСКИ НАОДИ СО НЕСИГУРНО ИЛИ СО МАРГИНАЛНО КЛИНИЧКО ЗНАЧЕЊЕ

- За гастроскопските наоди со несигурно или со маргинално клиничко значење, види Табела 1.

Табела 1. Гастроскопски наоди и хистолошки промени кај пациенти со диспепсија со несигурно или со маргинално клиничко значење

Наод	Можно клиничко значење
Езофагус	
Гастрична хетеротопија во горната третина	Конгенитална аномалија
Црвенило, црвени точки или стрии	Неспецифично за езофагитис
Хиатус хернија	Не секогаш асоцирана со симптоми
Хистолошки езофагитис без ерозии	Можеби е нормален наод на дистален езофагус, сензитивноста и специфичноста се ниски.
Желудник	
Билијарен рефлукс	Нема јасна корелација со симптомите
Црвенило, ерозии	Нема поврзаност со гастритис или со симптомите
Препилорни деформирани набори (+ ерозии)	Поврзаноста со симптоми не е јасна
Интестинална метаплазија	Асоцирана со атрофија, не бара следење
Дуоденум	
Црвенило и едем	Нема поврзаност со хистолошки наод за дуоденитис

Контраиндикации или компликации од гастроскопија

- Декомпензирана срцева слабост и тешка болест на респираторниот систем се контраиндикации за гастроскопија.
- Неодамнешен миокарден инфаркт е релативна контраиндикација, иако прегледот ретко предизвикува исхемија кај хемодинамски стабилни пациенти.
- Гравидитетот не е контраиндикација.

ПОВРЗАНИ ИЗВОРИ

Литература

Прегледи од клиничка практика

- Lagergren J, Lagergren P. Oesophageal cancer. *BMJ* 2010 Nov 26; 341():c6280.
- Jankowski J, Barr H, Wang K, Delaney B. Diagnosis and management of Barrett's oesophagus. *BMJ* 2010 Sep 10; 341():c4551.
- Sharma P. Clinical practice. Barrett's esophagus. *N Engl J Med* 2009 Dec 24; 361(26):2548-56.
- Norton B, Homer-Ward M, Donnelly MT, Long RG, Holmes GK. A randomised prospective comparison of percutaneous endoscopic gastrostomy and nasogastric tube feeding after acute dysphagic stroke. *BMJ* 1996 Jan 6; 312(7022):13-6.

Друга литература

- Asante MA, Mendall M, Patel P, Ballam L, Northfield TC. A randomized trial of endoscopy vs no endoscopy in the management of seronegative *Helicobacter pylori* dyspepsia. *Eur J Gastroenterol Hepatol* 1998 Dec; 10(12):983-9.

1. **EBM Guidelines, 7.12.2009, www.ebm-guidelines.com**
2. **Упатството треба да се ажурира еднаш на 5 години.**
3. **Предвидено е следно ажурирање во декември 2014 година.**